

SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK BİR TUTUM ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Arş. Grv.Selçuk Beşir DEMİR
sbesdem@hotmail.com
Muş Alparslan Üniversitesi-Türkiye

Yrd.Doç.Dr.Hamza AKENGİN
hakengin@marmara.edu.tr
Marmara Üniversitesi-Türkiye

Özet

Amaç: Araştırmanın amacı; ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci tutumlarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir tutum ölçeği geliştirmektir. **Yöntem:** Araştırmanın çalışma grubunu; Ordu, Muş, Diyarbakır ve İstanbul illerinde bulunan ilköğretim okullarının altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim görmekte olan 640 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin 320'si erkek 320'si ise kızdır. Öğrencilerin 320'si altıncı sınıfta 320'si ise yedinci sınıfta öğrenim görmektedir. Ölçeğin geçerlik çalışmaları kapsamında başlangıçta açılımlı faktör analizi çalışmalarına yer verilmiş, daha sonra doğrulayıcı (confirmatory) faktör analizi çalışmaları tamamlanmıştır. Araştırmanın açılımlı faktör analizi SPSS 17 paket programıyla, doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları ise Lisrel 8.8 yazılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, ölçeği geliştirilmek için kullanılan aşamalar şu şekildedir 1. Madde Havuzunun Oluşturulması 2. Uzman Görüşü Alınması, 3. Ön Deneme Formunun Oluşturulması 4. Faktör Analizi. **Bulgular:** Araştırmada uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre; Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri 0.906 bulunmuştur. Bartlett testi sonucu olarak 2431,319 tespit edilmiştir. Ölçeğin bütününe ilişkin Cronbach alpha güvenirlik katsayısı ise 0.932 bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda kök ortalama kare yaklaşım hatası (RMSEA) 0.028; P-value for Test of Close Fit (RMSEA <0.05)=0.96; standardize edilmiş kök ortalama kare artık (RMR) 0.082; uyum iyiliği indeksi (GFI) 0.80; düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi (AGFI) 0.76; normlanmış uyum indeksi (NFI) 0.93; karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) 0.99 ve benzerlik uyum indeksi (RFI) 0.92 olarak belirlenmiştir. Analizler sonucunda; artmalı uyum indeksi (IFI) 0.99; Parsimony uyum iyiliği indeksi (PGFI) 0.67; Parsimony normalleştirilmiş uyum iyiliği indeksi (PNFI)=0.84 olarak belirlenmiştir. Ayrıca serbestlik derecesi 293; kök ortalama kare artık 0.14 ve normlanmamış uyum indeksi, (NNFI) 0.99 olarak saptanmıştır. **Sonuç ve Öneriler:** Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ilköğretim altıncı ve yedinci sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılabilir. Ayrıca araştırma bulgularına göre geçerli ve güvenilir olan Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ilköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu ve olumsuz tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılabilir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler Dersi, Tutum Ölçeği, Yapı Geçerliği, Güvenirlik, Açılımlı Faktör Analizi, Doğrulayıcı Faktör Analizi.

GİRİŞ

Sosyal Bilgiler dersinin içeriğini temel olarak; tarih, coğrafya, felsefe, ekonomi, sosyoloji, antropoloji ve siyasal bilimler gibi sosyal disiplinler ile edebiyat ve sanat gibi beşeri bilimler (ve kısmen fen bilimlerinin bazı konuları) oluşturmaktadır. (NCSS,1994). Çok disiplinli bir yapıya sahip olan sosyal bilgiler; sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel

demokratik değerlerle donatılmış, düşünen, becerili, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir (Doğanay, 2002: 17).

Bu amaçlar doğrultusunda 2004 yılında oluşturmacı yaklaşıma göre tasarlanmış yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programıyla öğrencinin yakın ve uzak çevresindeki sorunlara duyarlı, insan haklarına ve demokratik değerlere bağlı, sorgulayan, araştıran, problem çözen bireyler olarak yetişmesi hedeflenmektedir. Ayrıca programdaki kazanımların öğrenciler tarafından içselleştirilmesi ve bu kazanımları yaşamlarına yansıtılmaları beklenir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler Öğretim Programıyla, öğrencinin insana, topluma, çevreye ve insanlığa ilişkin tüm unsurlara yönelik olumlu tutumlara sahip olması amaçlanmaktadır.

Tutum ile ilgili çalışmalar, öğrencilerin derse ve konuya olan tutumlarının, onların derse nasıl yaklaştıklarını, o konudaki bilgi düzeylerini, performanslarını, bilgi edinme isteklerini ve ilgilerini belirleyebileceğini ortaya koymaktadır. Duyuşsal özelliklerin ilgili alandaki bilişsel başarıyı yaklaşık dörtte bir oranında artırmaktadır, öğrenilen alana yönelik tutumlar; bilişsel başarı üzerinde etkili olmaktadır (National Research Council, 1996; Bloom, 1995).

İlköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını saptamaya yönelik önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda Şahin (2001), ilköğretim beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde oluşturmacı yaklaşımla işlenen derslerin öğrencilerin öğrenmeleri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada; oluşturmacı yaklaşıma göre işlenen derslerin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu belirlemiştir.

Karakuş (2004), ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulanan proje yaklaşımı öğretimin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarına, etkisini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada; Proje Yaklaşımı Öğretimin, Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlar üzerinde etkili olduğu sonucuna varırken; Yılmaz (2006), aynı konuda hazırladığı tezinde Karakuş (2004), ile benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ada ve diğerleri (2009) ise Projeye Dayalı Öğrenme Yaklaşımının, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları üzerinde olumlu sonuçlar doğurduğu sonucuna varmıştır.

Deveci (2002), Sosyal Bilgiler dersinde Probleme Dayalı Öğrenme ile Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu saptarken; Fidan (2004), İşbirlikli Öğrenmenin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Balkan (2007), “İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Harita Kullanımının Derse Karşı Tutuma, Başarıya ve Hatırd Tutma Düzeyine Etkisi” konulu tezinde harita kullanımı ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir bağ saptamıştır. Aladağ (2007), “Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanımının İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Tutumlarına Etkisi” konulu çalışmasında coğrafi bilgi sistemleri kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumları üzerinde anlamlı sonuçlar doğurduğu sonucuna varmıştır.

Tay ve diğeri (2006), tarafından yapılan çalışmada; Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumun başarı üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.. Aykaç (2007), Sosyal Bilgiler dersinde aktif öğretim yöntemlerinin kullanılmasının, Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu tutumların oluşmasında etkili olduğu sonucuna varırken, Günaydın (2008), drama yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde erişimi ve tutum üzerindeki etkisini belirlemeye çalışmıştır. Yapılan bu çalışmalar öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ve öğrencilerin tutumları üzerinde etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenci tutumlarının olumlu ya da olumsuz olması, dersin hedeflerine ulaşma düzeyi ve bilişsel başarı düzeyi üzerinde anlamlı farklılıklara neden olabilir. Bu nedenle öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarının eğitim öğretim süreci içerisinde bilinmesi gerekir.

Mevcut alanyazın incelendiğinde (Tavşancıl,2005; Dunn-Rankin,2004; Devellis,2003; Karasar, 1995; Balcı, 1995)'e göre, tutum ölçeği geliştirme aşamaları dikkate alınarak Şahin ve diğeri (2000), Devci (2002), Güven (2003), Çalışkan (2008) tarafından Sosyal Bilgiler Dersine yönelik tutum ölçekleri geliştirilmiştir. Var olan geçerli ve güvenilir sosyal bilgiler dersi tutum ölçekleri geliştirilme sürecinde madde seçimi için farklı metodların kullanılmaması ve veriler üzerinde doğrulayıcı faktör analizlerinin yapılmaması nedeniyle bazı eksiklikler taşımaktadır. Bu nedenle mevcut eksikliği giderebilecek, yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile yakından ilişkili, geçerli ve güvenilir bir tutum ölçeğinin geliştirilmesi gereklidir. Bu noktadan hareketle, araştırmanın amacı; ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenci tutumlarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir tutum ölçeği geliştirmektir.

YÖNTEM

Araştırmanın çalışma grubunu; Ordu, Muş, Diyarbakır ve İstanbul illerinde bulunan ilköğretim okullarının altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim görmekte olan 640 öğrenci oluşturmaktadır. Ölçek geliştirme sürecinde anlamlı ve güvenilir sonuçlara ulaşabilmek için çalışma grubunu oluşturan bireylerin sayısının, ölçeğin ön deneme formunda yer alan madde sayısının bir kaç katı (en az beş) fazla olması gerekir (Anderson,1988:427). Ölçeğin ön deneme formu 640 kişilik çalışma grubuna uygulanmıştır. Ön deneme formunda 72 madde bulunmaktadır, bu bağlamda ön deneme formunda bulunan madde sayısının dokuz katı kadar öğrenci çalışma grubuna alınmıştır. Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin 320'si erkek 320'si ise kız öğrencidir. Öğrencilerin 320'si altıncı sınıfta, 320'si ise yedinci sınıfta öğrenim görmektedir. Araştırmacı tarafından dört farklı ilden eşit sayıda öğrenci çalışma grubuna alınmıştır. Ayrıca öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeyi ve cinsiyeti dikkate alınarak tüm katılımcı sayıları eşitlenmeye çalışılmıştır. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Verilerin analizi: Ölçeğin geçerlilik analizleri kapsamında, başlangıçta açılımlı (exploratory) faktör analizi ve madde analizi çalışmalarına yer verilmiş, daha sonra doğrulayıcı (confirmatory) faktör analizi çalışmaları tamamlanmıştır. Araştırmanın açılımlı faktör analizi ve madde analizi çalışmaları SPSS 17 paket programıyla; doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları ise Lisrel 8.8 yazılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1- Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Çalışma Grubundaki Okullar	Okulun Bulunduğu İl	Altıncı Sınıf		Yedinci Sınıf		Toplam
		Erkek	Kız	Erkek	Kız	
Vali Adil Yazar İlköğretim Okulu	Muş	40	40	40	40	160
Yoğunluk Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	Ordu	40	40	40	40	160
Kocaköy İlköğretim Okulu	Diyarbakır	40	40	40	40	160
Sefaköy İnönü İlköğretim Okulu	İstanbul	40	40	40	40	160
Toplam		160	160	160	160	640

Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği, öğrencilerin duyuşsal özelliklerini ölçmeye yönelik likert tipi bir ölçektir. Tutum ölçeklerinde derecelendirme “Tamamen Katılıyorum”dan; “Hiç Katılmıyorum”a doğru 5’li dereceleme şeklinde yapılabilir. (Tavşancıl,2005; Dunn-Rankin,2004). Bu araştırmada ölçek derecelemesi şu şekilde yapılmıştır: “Hiç Katılmıyorum: 1”, “Katılmıyorum: 2”, “Kararsızım: 3”, “Katılıyorum: 4” ve “Tamamen Katılıyorum: 5”tir. Ölçekte belirlenen olumsuz cümlelerin cevapları “Tamamen Katılıyorum: 1” den “Hiç Katılmıyorum: 5”e, “Katılıyorum: 2” den “Katılmıyorum: 4”e doğru ters yönde yeniden (recode) kodlanmıştır. İlgili Alanyazına göre; ölçek geliştirme aşamaları şu şekilde olmalıdır. (Tavşancıl,2005; Dunn-Rankin,2004; Devellis,2003; Karasar, 1995; Balcı, 1995).

1. Madde Havuzunun Oluşturulması
2. Uzman Görüşü Alınması
3. Ön Deneme Uygulamasının Yapılması
4. Ölçek Taslağının Çalışma Grubuna Uygulanması ve Faktör Analizi
5. Ölçeğin Güvenirliğinin Hesaplanması

Araştırmada geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ile ilgili açıklayıcı bilgiler aşağıda verilmiştir.

Madde Havuzunun Oluşturulması: Bu aşamada öncelikle, Sosyal Bilgiler eğitimi ile ilgili alanyazın taraması yapılmıştır. 2000 yılından itibaren Sosyal Bilgiler eğitimi alanında hazırlanmış 52 makale ve 103 sözlü bildiri incelenmiştir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlar ile ilgili hazırlanmış 59 lisansüstü tez incelenmiştir. Daha sonra yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersine yönelik Şahin ve diğerleri (2000), Deveci (2002), Güven (2003), Çalışkan (2008) tarafından geliştirilen tutum ölçekleri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Alanyazın taraması yapılarak ve daha önceki çalışmalardan yararlanılarak konuyla ilgili maddeler yazılmıştır. Maddeler yazılırken (Şahin ve diğerleri, 2000; Deveci, 2002; Güven,2003; Çalışkan,2008) tarafından yapılan çalışmalar da dikkate alınmıştır. Ölçek maddeleri yazılırken Oluşturmacı Yaklaşım ilkeleri (Lebow, 1993; Savery & Duffy, 1995; Scherman,1998; Smerdon & Burkam, 1999) ve yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı temel alınmıştır. Yapılan tüm incelemeler sonucunda 85 maddelik ön deneme formu oluşturulmuştur. Ölçek, cevaplayanların “onaylama” eğilimlerini dengelemek amacıyla (Tavşancıl, 2005) 42’si olumsuz 43’ü olumlu toplam 85 maddeden oluşmaktadır. Hazırlanan bütün tutum maddeleri olgusal durumları değil, arzu edilen veya edilmeyen durumları ifade edebilecek nitelikte hazırlanmıştır.

Daha sonra Sosyal Bilgiler eğitimi alanında doktora eğitimine devam eden üç araştırma görevlisinden ve Sosyal Bilgiler eğitimi alanında uzman üç öğretim üyesinden hazırlanan maddeleri eleştirmeleri, maddelere ekleme ve çıkarma yapmaları istenmiştir. Araştırma görevlilerinden ve öğretim üyelerinden gelen geribildirimler sonucunda 85 maddelik ön deneme formu 80 maddeye düşürülmüştür. Daha sonra on Sosyal Bilgiler öğretmeninden maddeleri değerlendirmeleri istenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden gelen geribildirimler doğrultusunda madde havuzundan 4 madde daha çıkartılarak madde havuzu 76 maddeye düşürülmüştür. En son aşamada, 2 Türkçe öğretmeninden maddeleri imlâ, noktalama ve anlatım açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Türkçe öğretmenlerinden gelen geribildirimler doğrultusunda maddeler üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Yapılan tüm işlemler sonucunda madde havuzuna 76 madde alınmıştır. Bu maddelerin 39’u olumlu ve 37’si olumsuz ifadelerden oluşmaktadır

Uzman Görüşü Alınması: Madde havuzundaki maddeler yeni altıncı ve yedinci sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının hazırlanmasında görev alan uzman 2 öğretim üyesinin görüşlerine sunulmuştur. Uzman geribildirimleri doğrultusunda yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile uyumlu bulunmayan 4 madde çıkartılmıştır. Daha sonra kalan 72 madde, ölçme ve değerlendirme alanında uzman bir öğretim üyesi tarafından, likert tipi tutum ölçeklerine uyumluluk ve tutumu ölçebilirliği açısından değerlendirilmiştir. Ölçme değerlendirme alanında uzman öğretim üyesinden gelen geribildirimler doğrultusunda maddeler üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda maddeler; ifade ediliş biçimi, çalışmanın amacına uygunluğu ve kapsam geçerliği açısından değerlendirilmiştir.

Ön Deneme Uygulaması: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği başlangıçta 85 maddeden oluşmuş, ancak ilgili uzman öğretim üyelerinin görüşü ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin önerileri doğrultusunda gerek maddelerin kapsam geçerliği gerekse ifade ediliş biçimleri açısından, uygun bulunmayan 13 madde çıkarılmıştır. Maddeler rastgele sıralanarak, hazırlanan ölçek taslağının ön deneme uygulaması Muş ili Telekom İlköğretim Okulunda öğrenim gören 110 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin ön deneme uygulamasına katılan 110 öğrenci, çalışma grubunun içine dâhil edilmemiştir.

Ön deneme uygulamasıyla taslak ölçek çalışma grubuna uygulanmadan önce maddelerin öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığı ve öğrenci düzeyine uygunluğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ön deneme uygulaması sonucunda 110 öğrenciden gelen geribildirimler doğrultusunda anlaşılmayan veya yanlış anlaşılmalara neden olabilecek madde

bulunmamıştır. Öğrenciler tarafından maddeler ile ilgili imlâ ve noktalama hatası belirtilmemiştir. Yapılan ön deneme sonucunda taslak ölçeğin çalışma grubuna uygulanabilir bir nitelikte olduğu kanısına varılmıştır.

Ön Deneme Formunun Çalışma Grubuna Uygulanması Faktör Analizi ve Güvenirlilik Hesaplama Aşaması: Uzman görüşleri ve ön denemelerden sonra 72 maddelik taslak ölçek, Ordu, Muş, Diyarbakır ve İstanbul illerinde bulunan ilköğretim okullarının altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim görmekte olan 640 öğrenciden oluşan çalışma grubuna uygulanmıştır. Uygulama sonuçlarına göre faktör analizi yapılmış ve analiz sonucuna göre yapı geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla faktör analizi uygulanmış ve Varimax Döndürme (Rotation) metodu kullanılmıştır. Faktör sayısına her hangi bir sınırlama getirilmemiştir.

Alanyazında faktör örüntüsünün oluşturulmasında 0.30 ile 0.40 arasında değişen faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak alınabileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2002 :127). Bu araştırmada alt kesme noktası olarak 0.50 kabul edilmiştir. Faktör analizi sonucunda, alt kesme noktası olarak 0.50'nin altında kalan maddeler ölçekten çıkartılmıştır. Daha sonra faktör yükleri 0.50'nin üzerinde olan maddeler analiz edilmeye başlanmıştır. "Kararsızım" seçeneği üzerinde yığılma gösteren maddeler, bir belirsizliğin olduğu kanısıyla ölçekten çıkartılmıştır. Tüm bu işlemler sonunda maddeler üzerinde, madde toplam puan korelasyonlarına dayalı ayırt edicilik analizleri uygulanarak ölçek maddeleri ayrı bir değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi çalışmalarından önce, ölçeğin iç tutarlılık katsayılarını belirlemek amacıyla, Cronbach Alfa, Guttman ve Spearman-Brown güvenirlilik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Geçerlilik ve güvenirlilik çalışmalarının son aşamasında doğrulayıcı (confirmatory) faktör analizi çalışmalarına yer verilmiştir. Araştırmada açımlayıcı faktör analizinden; hangi değişken gruplarının hangi faktör ile yüksek düzeyde ilişkili olduğunu test etmek üzere yararlanılmıştır. Belirlenen sayıda faktöre katkıda bulunan değişken gruplarının bu faktörler ile yeterince temsil edilip edilmediğini belirlemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizinden faydalanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Açımlayıcı Faktör Analizi Çalışmaları

Araştırmada uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre; Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri 0.906 bulunmuştur. Bartlett testi sonucu 2431,319 olarak tespit edilmiştir. Bartlett testi 0,001 düzeyinde anlamlı çıkmıştır.

Temel bileşenleri belirlemek için dik döndürme yöntemi (varimax rotation) kullanılarak yapılan faktör analizi sonucuna göre; öz değeri 1'den büyük 4 faktör vardır. Bu dört faktörün açıkladığı toplam varyans %61,553'tür. Döndürme sonrasında bu faktörlerin açıkladığı toplam varyans yüzdeleri sırasıyla; 17,983; 16,149; 10,845 ve 8,265'tir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğine Ait Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör Yüğü			
	1. Boyut	2. Boyut	3. Boyut	4. Boyut
1-Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum.(Madde:31)	0.739			
2-Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.*(Madde:29)	0.726			
3-Sosyal Bilgiler dersi yerine başka bir derse girmeyi tercih ederim.*(Madde:4)	0.713			
4-Mecbur olmasam Sosyal Bilgiler dersine girmem.*(Madde:38)	0.712			
5-Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa... (Madde:72)	0.649			
6-Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir.*(Madde:26)	0.648			
7-Ah Ah keşke Soysa Bilgiler olmasa..*(Madde:1)	0.565			
8-Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor. (Madde:9)		0.717		
9-Sosyal Bilgiler dersinde yeni konuları öğrenmek bana heyecan veriyor. (Madde:30)		0.709		
10 Sosyal Bilgiler dersi bende güzel duygular uyandırıyor. (Madde:25)		0.704		
11-Sosyal Bilgiler dersini ipe çekiyorum. (Madde:32)		0.659		
12-Sosyal Bilgiler sevdiğim dersler Arasındadır. (Madde:49)		0.624		
13-Mümkün olsa boş derslerimde Sosyal Bilgiler dersine girmek isterim. (Madde:34)		0.580		
14-Tarihi hikâyeleri dinlemek bana zevk verir.(Madde:13)		0.574		
15-Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili kitapları okurum.(Madde:65)		0.548		
16-Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni sosyal bilgiler dersinden soğuttu.*(Madde:33)			0.808	
17-Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden sosyal bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.*(Madde:70)			0.788	
18-Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum.*(Madde:40)			0.754	
19-Sosyal Bilgiler dersinde asla başarılı olamam.*(Madde:3)			0.753	
20-Sosyal Bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdirdi.(Madde:47)			0.614	
21- Sosyal Bilgiler dersine çalışmam gerektiği zaman kendimi yorgun hissediyorum.*(Madde:7)			0.554	
22-Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam.*(Madde:44)				0.724
23-Sosyal Bilgiler dersine asla iyi bir not alamam.*(Madde:50)				0.723
24-Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim.*(Madde:6)				0.643
25-Sosyal Bilgiler dersi zaman kaybıdır.*(Madde:18)				0.555
26-Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.*(Madde:14)				0.512

* Olumsuz Tutum Cümlelerini ifade etmektedir

Başlangıç öz değerleri dikkate alındığında, birinci faktöre ait öz değer (10,507), ikinci faktöre ait öz değerden (1,845) çok yüksek olması, ölçeğin bir bütün olarak genel bir faktöre sahip olduğu biçiminde de yorumlanabilir. Döndürme sonrası 4 faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğine ilişkin faktör yükleri tablo 3'te verilmiştir.

Başlangıçta 72 madden oluşan ölçek taslağı döndürme sonrası sonuçlara göre faktör yük değeri 0.50'nin altında olan 46 madde elenmiştir. Elenen 16 maddenin faktör yükü 0.35'in üzerinde olmasına rağmen araştırmada alt kesme noktası 0.50 olarak kabul edildiğinden bu maddeler de ölçekten çıkartılmıştır. Sonuçta faktör yükü 0.50'nin üstünde olan 26 madde ölçeğe alınmıştır. Maddelerin 15'i olumsuz, 11'i ise olumludur.

1-Faktör: Öğrenme İsteği; Ölçeğin birinci alt boyutu 7 maddeden (1.4.26.29.31.38 ve 72) oluşmaktadır. Maddeler elendikten sonra yeni ölçekte bu faktörü oluşturan maddeler (1.2.3.4.5.6.7) olmuştur. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin birinci alt boyutunda yer alan maddeler genel olarak Sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenme isteği üzerine odaklanmıştır. “Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum”, “Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum”, “Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa.”, ve “Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir” gibi maddeler de göz önüne alınarak birinci boyuta, Sosyal Bilgiler dersine yönelik “Öğrenme İsteği” boyutu adı verilmiştir. Birinci alt boyutta yer alan maddelerin faktör yükleri 0.565 ile 0.739 aralığında değişmektedir.

2-Faktör: Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma; Ölçeğin ikinci alt boyutu 8 maddeden (9.13.25.30.32.34.49 ve 65.) oluşmaktadır. Maddeler elendikten sonra yeni ölçekte bu faktörü oluşturan maddeler (8.9.10.11.12.13.14.15) olmuştur. İkinci boyutta yer alan maddeler genel olarak Sosyal Bilgiler dersinde işlenen konular ve dersin işlenişinden zevk alma/almama ile ilgilidir. Örneğin “Sosyal Bilgiler dersinde yeni konuları öğrenmek bana heyecan veriyor,”, “Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor” gibi maddeler de göz önüne alınarak İkinci boyutta, “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” adı verilmiştir. İkinci alt boyutta yer alan maddelerin faktör yükleri 0.548 ile 0.709 aralığında değişmektedir.

3. Faktör: Öğretmenlerden Kaynaklanan Tutumlar; Ölçeğin üçüncü alt boyutu 6 maddeden (3.7.33.40.47 ve 70) oluşmaktadır. Maddeler elendikten sonra yeni ölçekte bu faktörü oluşturan maddeler (16.17.18.19.20.21) olmuştur. Üçüncü boyutta yer alan “Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni Sosyal Bilgiler dersinden soğuttu.”, “Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden Sosyal Bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.”, “Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum.” ve “Sosyal Bilgiler öğretmenim bana sosyal bilgiler dersini sevdirdi” maddeleri Sosyal Bilgiler öğretmeninden kaynaklanan tutumlar ile ilgilidir. Bu nedenle üçüncü boyut da “Sosyal Bilgiler Öğretmeninden Kaynaklanan Tutumlar” olarak adlandırılmıştır. Üçüncü alt boyutta yer alan maddelerin faktör yükleri 0.554 ile 0.808 aralığında değişmektedir.

4. Faktör: Sosyal Bilgiler Sevgisi; Ölçeğin dördüncü alt boyutu 5 maddeden (6.14.18.44 ve 50) oluşmaktadır. Maddeler elendikten sonra yeni ölçekte bu faktörü oluşturan maddeler (22.23.24.25.26) olmuştur. Dördüncü boyutta yer alan “Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim.” ve “Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.” maddeleri incelendiğinde öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik sevmeme-sevme

tutumu ile yakından ilişkili olduğundan dördüncü boyut “Sosyal Bilgiler Sevgisi” olarak adlandırılmıştır. Dördüncü alt boyutta yer alan maddelerin faktör yükleri ise 0.512 ile 0.724 aralığında değişmektedir.

Madde Analizi Çalışmaları

Faktör analizi sonucunda 26 maddeye indirilen ölçekteki her madde ayrı ayrı analiz edilmiştir. Maddeler irdelenirken 0.05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Madde toplam puan korelasyonu analizleri yapılarak madde analiz çalışmalarına devam edilmiştir. Madde analizi kapsamında öncelikle betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Sosyal bilgiler tutum ölçeğinden alınabilecek en düşük toplam puan 26, en yüksek toplam puan ise 130 dur. Bu ölçekten alınan puanların ortalaması 102,970; ortanca değeri 110,00; standart sapması ise 20,97237 olarak belirlenmiştir. Dağılım için hesaplanan çarpıklık katsayısı (skewness) -1,095, basıklık katsayısı (kurtosis) ise 1,162’dir.

Madde kalan ve madde toplam analizleri için hesaplanan Pearson Momentler Korelasyon katsayıları sonucunda ölçekte yer alan tüm maddelerin, toplam puanla 0.01 düzeyinde anlamlı ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır. Madde ayırt edicilik işlemlerinde; testin toplam puanlarına göre oluşturulan alt-grup (% 27’lik alt kısım) ile üst grubun (% 27’lik üst kısım) madde ortalamaları arasındaki fark, bağımsız grup t-testi ile karşılaştırılmış ve her bir maddenin madde ayırt edicilik indeksleri istatistiksel olarak 0.01 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Madde analizi çalışmaları sonucunda Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği’nden hiçbir madde çıkartılmamıştır.

Ölçeğin Güvenirliği

Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizi ve madde analizi çalışmaları sonuçlandırıldıktan sonra ölçeğin güvenilirlik analizi çalışmalarına geçilmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği’nin İç Tutarlılık Katsayıları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3-Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği’nin Bütününe İlişkin İç Tutarlılık Katsayısı

	Cronbach Alfa
Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği’nin Bütününe İlişkin İç Tutarlılık Katsayısı	0.932

Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği’nin bütününe ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.932’dir. Testin birbirine eşit iki ayrı bölüme ayrılması ile hesaplanan Spearman-Brown iç tutarlılık katsayısı 0.931 ve Guttman iç tutarlılık katsayısı 0.930’dur. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği’nin alt boyutlarına ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları; 1. Boyut için; 0.901, 2 Boyut için; 0.839, 3 Boyut için; 0.762 ve 4.Boyut için ise; 0.720’dir. Bu sonuçlara göre Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin güvenilir bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir.

Tablo 4- Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği'nin Alt Boyutlarına İlişkin İç Tutarlılık Katsayıları

Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği'nin Alt Boyutlarına İlişkin İç Tutarlılık Katsayıları	Cronbach Alfa
1. Boyut (Öğrenme İsteği)	0.901
2. Boyut (Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma)	0.839
3. Boyut (Öğretmenlerden Kaynaklanan Tutumlar)	0.762
4. Boyut (Sosyal Bilgiler Sevgisi)	0.720

Doğrulayıcı Faktör Analizi Çalışmaları

Doğrulayıcı faktör analizi, orijinal olarak geliştirilen ölçek çalışmalarında, açıklayıcı faktör analizine ek olarak da yapılmaktadır. First-order, second-order veya higher-order şeklinde adlandırılan doğrulayıcı faktör analizi çalışmalarına da sıklıkla rastlanmaktadır. Bu tür çalışmalarda, ölçek maddeleri tarafından yapılandırıldığı düşünülen birden fazla örtük (latent) değişkenin, bir başka örtük değişken tarafından açıklandığı varsayılır ve bu varsayımın veriye uygunluğu test edilir (Şimşek, 2006). Araştırmada açıklayıcı-faktör analizi sonucunda dört boyuttan oluşan Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği'nde faktöre katkıda bulunan değişken gruplarının bu faktörler ile yeterince temsil edilip edilmediğini saptamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Tablo 5'te uyum ölçüleri, iyi uyum değerleri, kabul edilebilir uyum değerleri (Schermelleh-Engel & Moosbrugger, 2003) ve önerilen modelin uyum değerleri verilmiştir.

35

Tablo 5- Uyum Ölçüleri, İyi Uyum Değerleri, Kabul Edilebilir Uyum Değerleri ve Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Uyum Değerleri

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Uyum Değerleri
RMSEA	0.00<RMSEA<0.05	0.05<RMSEA<0.10	0.028
SRMR	0.00<SRMR<0.05	0.05<SRMR<0.10	0.082
GFI	0.95<GFI<1.00	0.90<GFI<0.95	0.80
AGFI	0.90<AGFI<1.00	0.85<AGFI<0.90	0.76
NFI	0.95<NFI<1.00	0.90<NFI<0.95	0.93
CFI	0.95<CFI<1.00	0.90<CFI<0.95	0.99
RFI	0.90<RFI<1.00	0.85<RFI<0.90	0.92

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda kök ortalama kare yaklaşım hatası (Root mean square error of approximation-RMSEA) 0.028; P-value for Test of Close Fit (RMSEA <0.05) 0.96; standardize edilmiş kök ortalama kare artık (Standardized RMR) 0.082; uyum iyiliği indeksi (Goodness of Fit Index-GFI) 0.80; düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi (Adjusted Goodness of Fit Index-AGFI) 0.76; normlanmış uyum indeksi (Normed Fit Index-NFI) 0.93; karşılaştırmalı uyum indeksi (Comparative Fit Index (CFI) 0.99 ve benzerlik uyum indeksi (Relative Fit Index (RFI) 0.92 olarak belirlenmiştir.

Analizler sonucunda artmalı uyum indeksi (Incremental Fit Index - IFI) 0.99; Parsimony uyum iyiliği indeksi (Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI)) 0.67; Parsimony normalleştirilmiş uyum iyiliği indeksi (Parsimony Normed Fit Index-PNFI) 0.84 olarak belirlenmiştir. Ayrıca serbestlik derecesi (Degrees of Freedom) 293; kök ortalama kare artık (Root Mean Square Residual-RMR) 0.14; normlanmamış uyum indeksi, (Non-normed fit index-NNFI) 0.99 olarak saptanmıştır

RMR ve RMSEA değerlerinin. 0.05'ten küçük olması durumunda model uygunluğunun mükemmel olduğunu; 0.08 değeri kabul edilebilir bir sınır olduğunu göstermektedir. (Schermelleh-Engel & Moosbrugger, 2003) Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda RMSEA değeri 0.028 olarak bulunmuştur. Bu değer model uygunluğunun iyi uyum değerleri referans aralığındadır.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda standardize edilmiş kök ortalama kare artık (Standardized RMR) 0.082; karşılaştırmalı uyum indeksi (Comparative Fit Index (CFI)= 0.99 ve (Relative Fit Index (RFI) 0.92 olarak bulunmuştur. Analiz sonuçları, mükemmel veya mükemmel yakın uyum değerlerine sahiptir. Uyum iyiliği indeksi (Goodness of Fit Index-GFI) 0.80; düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi (Adjusted Goodness of Fit Index-AGFI) 0.76; değerleri mükemmel uyum değerlerine sahip olmasa bile, kabul edilebilir sınırlar içinde olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ilköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılabilir ve geçerli likert tipi bir tutum ölçeği geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla ölçek geliştirme sürecinde 85 maddelik ön madde havuzu oluşturulmuştur. Uzman görüşleri ve ilgili geribildirimler doğrultusunda 13 madde elenerek 72 maddelik yeni bir havuz oluşturulmuştur. Kapsam geçerliliği çalışması sonucunda, uzmanların % 90-100 oranında uyuşma gösterdiği maddeler kabul edilmiştir. Daha sonra ön deneme formu çalışma grubu—içinde yer almayan öğrenciler üzerinde uygulanarak ön deneme uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Ön deneme uygulaması sonucunda son halini alan ön deneme formu çalışma grubuna uygulanmıştır. Daha sonra yapı geçerliliği çalışmalarına geçilmiştir. Öncelikle veriler üzerinde açımlayıcı faktör analizi yapılarak faktör yükleri 0.50'nin altında olan maddeler elenmiştir. Ölçekteki tüm maddeler için madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik indeksleri ayrı ayrı incelenerek her madde ayrıntılı bir analize tabi tutulmuştur. Analizler sonucunda 26 maddelik dört boyutlu bir tutum ölçeği ortaya çıkmıştır. Ayrıca ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı; 0.932 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ölçeğin iyi bir güvenilirlik katsayısına sahip olduğu söylenebilir. (Tezbaşaran, 1996).

Araştırmanın son bölümünde doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada doğrulayıcı faktör analizi kapsamında; RMSEA 0.028; SRMR.082; GFI 0.80; AGFI 0.76; NFI 0.93; CFI 0.99 ve RFI 0.92 olarak tespit edilmiştir. Analiz sonuçları,

mükemmel uyum değerlerine sahip olmasa bile, değerlerin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğunu söylemek mümkündür (Şimşek, 2007).

Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ilköğretim altıncı ve yedinci sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla kullanılabilir. Ayrıca araştırma bulgularına göre geçerli ve güvenilir olan Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ilköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu ve olumsuz tutumlarının ne tür değişkenlere bağlı olduğunu belirlemek amacıyla da kullanılabilir.

Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği deneysel ve betimsel araştırmalarda kullanılabilir. Öğrencilerin sınıf ortamındaki ve dışındaki duyuşsal özelliklerinin belirlenmesine yönelik ölçek geliştirme çalışmalarının yapılması ve tutumları belirlemek amacıyla yapılacak çalışmalarda geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış tutum ölçeklerinin kullanılması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ada ve Diğerleri (2009). Projeye dayalı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına ve görsel sunu uygulamalarına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3): 89-96.
- Aladağ, E. (2007). Coğrafi bilgi sistemleri kullanımının ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarına etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (1).
- Akgül, A. ve Çevik, Ç. (2003). İstatistiksel Analiz Teknikleri. İstanbul: Emek Ofset.
- Anderson, L. M. (1988). "Likert Scales" *Educational Research Methodology and Measurement. An International Handbook*. New York: Pergoman Press.
- Aykaç, N. (2007). Sosyal bilgiler dersinde aktif öğretim yöntemlerinin kullanılmasının öğrencilerin derse karşı tutumuna, erişim düzeyine ve kalıcılığa etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23): 24-37.
- Balcı, A. (1995). Sosyal Bilimlerde Araştırma. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Balkan, A. (2007). İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Harita Kullanımının Derse Karşı Tutuma, Başarıya ve Hatırda Tutma Düzeyine Etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya: Türkiye
- Bloom, B. S. (1995). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme. İstanbul: M.E.B. Basımevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çalışkan, H.(2008) sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. 17. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi,
- Deveci, H. (2002). Sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir: Türkiye
- Devellis, R. (2003). Scale Development Theory and Applications. London: SAGE Publications Inc.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. (Ed. Cemil Öztürk, Dursun Dilek).Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dunn-Rankin, P. (2004). Scaling Methods, London: Routledge Inc.
- Fidan, S. (2004). Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenmenin Erişime, Kalıcılığa ve Derse Karşı Tutuma Etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu: Türkiye
- Günaydın, G. (2008). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama Yönteminin Erişim ve Tutum Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir: Türkiye

- Güven, B. (2003). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Alan Bağımlılık- Alan Bağımsızlık Bilişsel Stil Boyutlarına Uygun Olarak Hazırlanan Öğretim Etkinliklerinin Akademik Başarı ve Tutumlar Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir: Türkiye
- Karasar, N. (1995). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar, İlkeler. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Karakuş, M. (2004). İlköğretim Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Proje Yaklaşımli Öğretimin Öğrencilerin Sorun Çözme Becerilerine Tutumlarına Akademik Başarılarına ve Kalıcılığa Etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana: Türkiye
- Lebow, D. (1993). Constructivist values of system design: Five principles toward a new mindset. Educational Technology Research and Development, 41, 4-16.
- Likert, R.(1967). The method of constructing an Attitude Scale. New York: John Wiley&Sons press.
- National Council for the Social Studies. (1994). Expectations of excellence: curriculum standards for social studies, Washington, DC.
- National Research Council. (1996). National Science Education Standards. Washington DC: National Academy Press.
- Savery, J.R. and Duffy, T.M. (1995). Problem Based Learning: An Instructional Model and its Constructivist Framework. Educational Technology, September-October, 31-38.
- Schermelleh-Engel, K. and Moosbrugger, H. (2003). Models: tests of significance and descriptive. Psychological Research Online, 8 (2).
- Scheurman, G. (1998). From behaviorist to constructivist teaching. Social Education, 62 (1): 6-9.
- Smerdon, B.A. and Burkam, D.T. (1999). Access to constructivist and didactic teaching: Who gets it? Where is it practised ? Teachers College Record, 99 (101): 5-35.
- Şahin, T. ve diğerleri (2000). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin fen bilgisi ve sosyal bilgiler derslerine karşı tutumları, akademik benlik kavramları ve bilişsel öğrenme düzeyleri. Ankara: EARGED.
- Şahin, Y.T. (2001). Oluşturmacı yaklaşımın sosyal bilgiler dersinde bilişsel ve duyuşsal öğrenmeye etkisi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 1 (2).
- Şimşek, Ö.F.(2007). Yapısal Eğitim Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve Lirselle Uygulamaları. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2005). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tay, B. Ve Tay-Akyürek, B. (2006). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutumun başarıya etkisi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4 (1): 3-84.
- Tezbaşaran, A. (1996). Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Yılmaz, O. (2006). İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Proje Tabanlı Öğrenmenin Öğrencilerin Akademik Başarıları, Yaratıcılıkları ve Tutumlarına Etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak: Türkiye

EKLER**Ek 1. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği**

	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. BOYUT (Öğrenme İsteği)	1-Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum.					
	2-Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.*					
	3-Sosyal Bilgiler dersi yerine başka bir derse girmeyi tercih ederim.*					
	4-Mecbur olmasam Sosyal Bilgiler dersine girmem.*					
	5-Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa...					
	6-Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir.*					
	7-Ah Ah keşke Soysa Bilgiler olmasa...*					
2. BOYUT (Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma)	8-Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor.					
	9-Sosyal Bilgiler dersinde yeni konuları öğrenmek bana heyecan veriyor.					
	10 Sosyal Bilgiler dersi bende güzel duygular uyandırıyor.					
	11-Sosyal Bilgiler dersini iple çekiyorum.					
	12-Sosyal Bilgiler sevdiğim dersler arasındadır.					
	13-Mümkün olsa boş derslerimde Sosyal Bilgiler dersine girmek isterim.					
	14-Tarihi hikâyeleri dinlemek bana zevk verir.					
15-Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili kitapları okurum.						
3. BOYUT (Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar)	16-Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni Sosyal Bilgiler dersinden soğuttu.*					
	17-Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden Soysal Bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.*					
	18-Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum.*					
	19-Sosyal Bilgiler dersinde asla başarılı olamam.*					
	20-Sosyal Bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdirdi.					
21- Sosyal Bilgiler dersine çalışmam gerektiği zaman kendimi yorgun hissediyorum.*						
4. BOYUT (Sosyal Bilgiler Sevgisi)	22-Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam.*					
	23-Sosyal Bilgiler dersine asla iyi bir not alamam.*					
	24-Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim.*					
	25-Sosyal Bilgiler dersi zaman kaybıdır.*					
26-Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.*						
	* Olumsuz Tutum Cümleleri ifade etmektedir					

DEVELOPING AN ATTITUDE SCALE TOWARDS SOCIAL SCIENCES COURSE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Res. Ass. Selçuk Beşir DEMİR *Assist. Prof. Dr. Hamza AKENGİN*
sbesdem@hotmail.com *hakengin@marmara.edu.tr*
Muş Alparslan University-Turkey *Marmara University- Turkey*

Problem: The aim of this study was to develop a valid and reliable attitude scale which measures sixth and seventh class students' attitudes towards Social Sciences Courses.

Method: This research was consisted of total number of 640 students, in sixth and seventh classes, continuing their education in Ordu, Muş, Diyarbakır and İstanbul in primary schools. Students chosen for study were constituted of 320 male students and 320 female students. 320 of the students were in sixth class and the others, 320 of them, were in seventh class. At first exploratory factor analysis and item analysis were used for scale's validity analysis, then confirmatory factor analysis was completed. Exploratory factor analysis was made by SPSS 17 packet program. Confirmatory factor analysis was made by Lisrel 8.8. Steps used to develop Scale for the study in this search were that; 1-developing Clause Pole, 2 consulting the Expert(s), 3-composing Pre-Trial Test Form, 4-Factor Analysis.

Results: According to the results of factor analysis applied in the study; Kaiser Meyer Olkin (KMO) rate was founded as 0.906. Bartlett test result was founded as 2431.319. Cronbach alpha reliability coefficient was calculated as 0.932. The results of confirmatory factor analysis founded are below; Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) 0.028, P-Value for Test of Close Fit (RMSEA 0.05) 0.96, Standardized RMR 0.082, Goodness of Fit Index (GFI) 0.80, Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) 0.76, Normed Fit Index (NFI) 0.93, Comparative Fit Index (CFI) 0.99 and Relative Fit Index (RFI) 0.92. After analysis process; Incremental Fix Index (IFI) .0.99, Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) 0.67, Parsimony Normed Fit Index (PNFI) 0.87. In addition to results which are written above; Degrees of Freedom is 293, Root Mean Square Residual (RMR) is 0.14 and Non-Normed Fit Index (NNFI) is 0.99.

Conclusion and Recommendations: Attitude Scale for Social Sciences Course can be used for determining sixth and seventh class students' attitudes towards Social Sciences Course. Additionally, according to findings Social Sciences Course Attitude Scale is valid and reliable so it can be used for the aim of determining primary school students' negative and positive attitudes.

Key Words: Social Studies, Attitude Scale, Construct Validity, Reliability, Exploratory Factor Analysis, Confirmatory Factor Analysis